

Monika Zgustova

Esriptora

Amb les seves traduccions, Monika Zgustova ha donat a conèixer mig centenar d'autors txecs. L'escriptora va viure en pròpia pell la dictadura comunista. Acaba de publicar 'La nit de Vàlia', amb una protagonista real que va sobreviure als gulags

FERRAN FORNÉ

“Barcelona ha perdut la il·lusió per la cultura”

◆◆◆◆◆ Silvia Marimon

Com va arribar a conèixer la Vàlia, la protagonista del llibre?

Vaig anar a Rússia fa uns quatre anys i mig. Allà em vaig assabentar que milions de dones havien estat condemnades als gulags i que havien viscut el mateix que els homes. Sabia les dures condicions que patien ells, però pensava que la dona no podia suportar tot això. Aleshores vaig anar al Memorial, una institució no governamental que sobreviu amb ajuts privats i estrangers i no gaire ben vista pel govern rus. Em van mostrar diferents testimonis, i objectes que feien aquestes dones al gulag. Tenien molta creativitat. Allà al Memorial em van donar alguns noms i vaig anar coneixent gent.

Quan la Vàlia intenta explicar al seu enamorat nord-americà com era la vida als gulags, es frustra perquè ell no ho entén. ¿A la Vàlia li va costar explicar-li la seva història?

No, perquè sempre em presentava

com a txeca i les expresoneres sabien que gràcies a la meua experiència històrica, que era semblant a la seva, era capaç d'entendre-les. També m'ajudava el fet de parlar rus. Però a vegades els feia preguntes que trobaven ingènues. Sobretot per una pregunta que vaig deixar de fer perquè em miraven amb un desdeny divertit.

Quina pregunta era?

La més ingènua era què havien comès perquè les condemnessin al gulag. El cert és que hi enviaven gent absolutament innocent. En el cas de la Vàlia, el motiu podia ser que va conèixer un nord-americà, o que al pare l'havien afusellat feia deu anys. O simplement que Stalin era un home frustrat amb un gran desig de venjança contra tot hom. I necessitava masses de treballadors que no li costessin diners.

En un moment del llibre, la Vàlia vol treure's la vida. Un amic li diu que no ha d'oblidar que és innocent.

“LES DONES TROBAVEN QUE ERA INGENU QUE ELS PREGUNTÉS QUÈ HAVIEN FET PERQUÈ LES ENVIÉSSIN AL GULAG”

Això m'ho van dir totes les dones. La consciència de ser innocents les va ajudar enormement.

Vostè va marxar de Txecoslovàquia quan tenia 16 anys. Eren els anys 70 i hi havia una dictadura comunista. Amb el temps agafes distància i la distància et dona objectivitat. Ja no ets una noia rabiosa, amb uns pares perseguits pel totalitarisme comunista, que han passat diverses vegades per la presó per causes injustes.

Mai ha abandonat Txecoslovàquia. Ha traduït moltíssims autors txecs. Mai he trencat. Vaig viure la primera part de la meua vida a la Praga comunista, després els meus pares em van portar als Estats Units, i després vaig venir a Barcelona. Sóc afortunada perquè vaig conèixer un règim totalitari, després als Estats Units vaig conèixer el que era un capitalisme desenfrenat, i finalment vaig venir aquí, a un país postfranquista. Però

després d'haver conegut tots aquests règims polítics, el que més em costa és el moment actual. Veure com la gent d'aquest país es va empobrint. I com s'està acabant l'estat del benestar. I el fet que Europa cada vegada és menys democràtica, perquè sempre havia tingut moltíssima fe en Europa! Una altra cosa que m'entristeix és que, quan vaig arribar als anys 80, Barcelona era una ciutat molt il·lusionada per la seva llengua, la seva cultura i la cultura en general... Tot això s'ha perdut, perquè a partir dels 90 es va buscar el diner fàcil, i els diners van passar a tenir un gran valor. Crec que Barcelona ha perdut la il·lusió per la cultura.

Durant molts anys es va dedicar a la traducció. ¿En quin moment va decidir fer un pas més i escriure les seves pròpies novel·les?

Sempre he tingut la idea romàntica que la meua vida no havia de ser en va, que havia de donar alguna cosa a la gent. Amb la traducció crec que ho he fet, perquè he donat a conèixer la meua pròpia cultura i la russa a un altre país. Després d'haver traduït els grans clàssics txecs i russos, volia provar d'escriure. Me'n vaig adonar quan redactava la biografia de Bohumil Hrabal. No escrivia una cosa seca i acadèmica, sinó que m'agradava experimentar.

A La nit de Vàlia hi ha un punt de tristor. És la història d'un amor impossible.

La història d'amor i d'amistat va donar molta esperança a la Vàlia. La Vàlia d'avui és, en el fons, una dona feliç. I ho és amb molt poca cosa, perquè a casa seva no té ni llibres, tot i que sempre li agradava molt llegir. Després d'haver tornat del gulag havia tingut molts llibres. A casa seva els llibres estaven per tot arreu. La seva filla la va portar a un altre pis i li va fer abandonar els llibres, perquè deia que els llibres no tenen futur. I ara la Vàlia té un sol llibre, que és la biografia de la seva amiga, l'actriu Tània. Viu en un pis buit. Però és feliç en els seus records i cada dia espera que s'encenguin els llums de les finestres: imagina la vida que estan vivint els altres. És una persona molt forta.

Les tres dones del llibre, la mare, la filla i la néta, no s'assemblen. Encaren la vida de maneres molt diferents.

Són tres generacions de dones perseguides i cadascuna ho afronta de manera diferent. La mare viu només dels records del seu home. La Vàlia, la filla, és una dona forta, que crea el seu propi món a base d'un esforç, que ella mateixa fa per poder créixer. I la Bel·la, la néta, és una generació que rebutja tot l'anterior, una generació rabiosa que toca molt de peus a terra i protesta contra tot allò que no li agrada. ◆◆